

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (BAİBÜFD)

Bolu Abant İzzet Baysal University
Journal of Faculty of Education

2023, 23(3), 1160–1182. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2023.-1168675>

Anne Baba Tutumları ve Karar Verme Stilleri İlişkisinde Öğrenilmiş Güçlülüğün Aracı Rolü: Bir Karma Yöntem Araştırması*

The Mediator Role of Learned Resourcefulness in the Relationship between Parent Attitudes and Decision-Making Styles: A Mixed Method Research

Şahabettin MUTLU¹, Zöhre KAYA²

Geliş Tarihi (Received): 30.08.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 31.08.2023

Yayın Tarihi (Published): 24.09.2023

Öz: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları, karar verme stilleri ve öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Karma yöntem araştırma modellerinden açıklayıcı sıralı desene göre gerçekleştirilen bu çalışmanın nicel verileri, Anne Baba Tutum Ölçeği, Melbourne Karar Verme Stilleri Ölçeği ve Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın nitel verileri ise araştırmacı tarafından hazırlanan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile elde edilmiştir. Çalışmanın nicel verileri seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yolu ile 534 üniversite öğrencisinden, nitel verileri de bu öğrenciler arasından amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile seçilen 12 öğrenciden toplanmıştır. Nicel verilerin analizinde, betimsel analiz, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri, korelasyon analizi, güvenilirlik analizi ve SPSS tabanlı PROCESS makro analizi kullanılmış, nitel verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Elde edilen nicel bulgulara göre değişkenler arasında kısmen anlamlı ilişkiler olduğu ve anne baba tutumlarının hem doğrudan hem de öğrenilmiş güçlülük aracılığı ile karar verme özsaygısı ile karar verme stillerini yordadığı belirlenmiştir. Araştırmanın nitel bulguları, öğrencilerin karar verirken gerçekçi, mantıklı, anlık, kararsız ve bağımlı gibi yollar izledikleri ve bu yolların şekillenmesinde ise çocukluk deneyimleri, kişilik özellikleri, diğer insanların düşünceleri ve başkalarının deneyimlerinin etkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca katılımcıların karar vermede izledikleri yolların; plansızlık, pişmanlık ve tatminsizlik gibi yaşamlarını etkileyen hatalı bazı sonuçlar ortaya koyduğu belirlenmiştir. Araştırma neticesinde nitel bulguların, nicel bulgular ile paralellik gösterdiği ve nicel bulguları anlamlı hale getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anne-baba tutumları, karar verme stilleri, öğrenilmiş güçlülük, üniversite öğrencileri, karma yöntem

&

Abstract: In this study, it was aimed to examine the relationships between university students' perceived parenting attitudes, decision-making styles and learned resourcefulness levels. The quantitative data of this study, which was carried out according to the exploratory sequential design, one of the mixed methods research models, were collected through the Parent Attitude Scale, the Melbourne Decision-Making Style Scale, and the Rosenbaum Learned Resourcefulness Scale. The qualitative data of the research were obtained with the Semi-Structured Interview Form prepared by the researcher. The quantitative data of the study were collected from 534 university students by convenient sampling, which is one of the non-random sampling methods, and the qualitative data were collected from 12 students selected from among these students by criterion sampling, one of the purposeful sampling methods. In the analysis of quantitative data, descriptive analysis, exploratory and confirmatory factor analysis, correlation analysis, reliability analysis and SPSS-based PROCESS macro analysis were used, while content analysis was used in the analysis of qualitative data. According to the quantitative findings obtained, it was determined that there were partially significant relationships between the variables and that parental attitudes predicted decision-making self-esteem and decision-making styles both directly and through learned resourcefulness. The qualitative findings of the study revealed that the students followed realistic, logical, instantaneous, indecisive and dependent paths while making decisions, and that their childhood experiences, personality traits, thoughts of other people, and experiences of others were effective in shaping these paths. In addition, the paths followed by the participants in decision making; It has been determined that some erroneous results that affect their lives such as planlessness, regret and dissatisfaction have been revealed. As a result of the research, it was concluded that the qualitative findings are in parallel with the quantitative findings and make the quantitative findings meaningful.

Keywords: Parent attitudes, decision making styles, learned resourcefulness, university students, mixed method

Atıf/Cite as: Mutlu, Ş. ve Kaya, Z. (2023). Anne baba tutumları ve karar verme stilleri ilişkisinde öğrenilmiş güçlülüğün aracı rolü: bir karma yöntem araştırması. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 1160-1182. doi.org/10.17240/aibuefd.2023.-1168675

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijaws>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2015 – Bolu

* Bu çalışma sorumlu yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Sorumlu Yazar: Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Psikoloji, s.mutlu@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5521-2022

² Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri, zohrekaya@yyu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9211-3632

1. GİRİŞ

Karar verme, bireyin geçmiş deneyimleriyle şekillenen duygusal ve bilişsel birikimlerine dayanarak seçim yaptığı karmaşık bir davranıştır (Sandor, 2018). Bireylerin yaşamları çoğunlukla aldıkları kararlar ve yaptıkları seçimler doğrultusunda şekillenir (Salo ve Alwood, 2011). Özellikle ergenlik ve sonraki genç yetişkinlik dönemlerinde bireylerin sağlıklı bir kimlik geliştirmeleri hayatlarında sağlıklı kararlar alabilmeleri ile mümkündür. Çünkü bu dönemlerde bireyler önemli sorumluluklar ve gelişim görevleri ile karşı karşıya gelmekte ve bu durum onları kritik kararlar alma zorunlulukları ile baş başa bırakmaktadır. Bu yaşam dönemlerinden biri olan üniversite hayatı boyunca, öğrencilerin ailelerinden uzaklaşarak tüm yaşam sorumluluklarını üstlenmeleri, bazen sağlıklı karar verme ile ilgili sorunların yaşanmasına yol açabilmektedir (Sagone ve Indiana, 2021). Üniversite yaşamına başlayan bireylerde; aile ortamından ayrılma, farklı sosyal çevre, yeni arkadaşlık ilişkileri, kariyer gelişimine yönelik sorumluluklardan dolayı belirsizlikler ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden bireyin sorumluluklarını üstlenip bu alanlarda doğru tercihlerde bulunması gerekmektedir. Ancak daha önce kendisi adına nasıl doğru kararlar alabileceğini öğrenememiş bireylerin bu noktada farklı sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları farklı psikolojik ve sosyal sıkıntıların birçoğunun, yanlış kararlar alma ve nasıl doğru karar alacağını bilememe ile ilişkili olduğu söylenebilir (Avşaroğlu ve Üre, 2007). Daha önce kendi kararlarını alamamış ve nasıl doğru tercihlerde bulunacağını öğrenememiş öğrencilerin bu yüzden desteklenmesi gerekmektedir. Gerekli desteği alamayan öğrencilerin farklı yaşam alanlarında yaptıkları yanlış tercihlerden dolayı daha fazla sorunlarla karşılaştıkları ve bu sorunların kronikleştiği görülmektedir (Wasarhelyi, 2019). Bu noktada üniversitelerin bünyelerinde bulunan psikolojik danışma merkezlerine önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu merkezlerin kendilerine farklı sıkıntılardan dolayı başvuran öğrencilerde özellikle doğru karar verememekten kaynaklanan problemlere dikkat etmeleri ve bu konuda gerekli desteği sağlamaları gerekmektedir (Julia ve Veni, 2012). Ayrıca, psikolojik danışma merkezlerinin önleyici ve gelişimsel psikolojik danışma yaklaşımı kapsamında tüm öğrencilere yönelik sağlıklı karar verme becerileri ile ilgili beceri temelli uygulamalar yapması da bu noktada ortaya çıkabilecek sorunları azaltacaktır (Clinciu, 2013). Ancak sağlıklı karar verme ile ilgili verilecek destek çalışmalarının da sağlam bir kuramsal temele dayalı olarak karar verme davranışının doğası ve karar verme davranışını biçimlendiren öğelerin tespit edilmesine bağlı olduğu bilinmelidir. Psikolojik danışma alanında teori ve uygulama birbirini tamamlayan öğelerdir. Bu yüzden yapılan uygulamalardan önce teorik alt yapının belirlenmesi gerekmektedir (Heppner vd., 2008). Bu çerçevede öncelikle karar verme davranışının nasıl gerçekleştiği ve nasıl şekillendiği hem nesnel hem de öznel bilgi kaynakları ile tespit edilmelidir.

Karar verme davranışının bireylerde gözlemlenen en belirgin hali karar verme stilleridir. Çünkü bireylerin nasıl karar verdiği gözlemlendiğinde farklı karar verme yolları takip ettikleri görülmektedir (Thunholm, 2004). Karar verme durumlarında farklılaşan bu yollar karar verme stilleri adı altında incelenmektedir (Deniz, 2004). Bireylerin beklentileri ve arayışları neticesinde yaşamdan doyum alıp kendilerini geliştirebilmeleri için uygun ve etkili karar verme becerileri kazanmaları gerekmektedir. Bundan dolayı karar verme yaklaşımları ve karar verme davranışlarında kullanılan strateji ve stiller önemli hale gelmektedir (Avşaroğlu ve Üre, 2007). Aile ortamı, çevresel ve içsel faktörlerle gelişip şekillenen karar verme stili, karar vermede var olan bilgiler ve mevcut alternatif durumlar için bir süzgeç görevi görmektedir (Scott ve Bruce, 1995).

Alanyazın incelendiğinde farklı karar verme stilleri üzerinde durulduğu görülmektedir. Mann ve diğerleri (1998) farklı kültürlerde ve özellikle üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalar sonucunda dört karar verme stili tanımlamışlardır. Bunlardan dikkatli karar verme stilini kullanan bireyler, öncelikle karar verecekleri konuyu enine boyuna düşünüp alternatifleri inceledikten sonra karar vermektedirler. Kaçınan karar verme stiline sahip kişiler ise her konuda olduğu gibi karar verme konusunda da sorumluluk almak

istememezler, bu yüzden kendilerini ilgilendiren kararları başkalarına bırakarak sorumluluklarından kaçarlar. Üçüncü karar verme biçimi olan erteleyici karar verme stiline sahip olan bireyler özgüven eksikliği yaşayan ve kararlarını sürekli olarak erteleme eğilimi gösteren bireylerdir. Son olarak yeterince düşünmeden, aceleci bir şekilde karar verme eğilimi olan kişilerin ise panik karar verme stiline sahip oldukları belirtilmektedir (Mann vd., 1998). Karar verme sürecini etkileyen önemli bir faktör de karar verme özsaygısıdır. Hayatın getirdiği problemlerle baş edebilen ve aldıkları kararlara güvenen kişilerde karar verme özsaygısı yüksektir. Karar verme özsaygısı yüksek olan bireylerin, kendi kararlarını verebilen aynı zamanda kararlarına ilişkin sorumluluk alabilen ve karar verirken hata yapmaktan korkmayan kişiler oldukları belirtilmiştir (Avşaroğlu ve Üre, 2007; Deniz, 2004). Bireylerde karar verme stilleri zamanla bazı faktörlerin etkisiyle şekillenip belirli bir eğilim kazanmaktadır (Ferrari ve Dovidio, 2000). Bireylerin duyguları, düşünceleri ve yetiştirilme tarzlarındaki farklılıklar, karar verme davranışlarını ve karar verme stillerini şekillendirmektedir (Scott ve Bruce, 1995). Karar verme süreçlerinde seçenek sayısı ve karar verilecek konunun önemi arttıkça bireyler karar vermede daha fazla zorluk ve stres yaşamakta bu durum bireylerde karar verme karmaşasına yol açmaktadır (Deniz, 2004; Scott ve Bruce, 1995). Karar verme davranışı üzerinde stresin önemli bir unsur olduğu, bu nedenle yoğun stresli durumlarla baş edebilme becerileri yüksek olan bireylerin doğru kararlar verebildikleri görülmektedir (Gripağaoğlu ve Güloğlu, 2015). Buna dayanarak, stresle baş edebilme becerisi yüksek olan bireyler, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri yüksek kişiler olarak tanımlanmaktadır.

Öğrenilmiş güçlülük, bireyin davranışlarını belirleyen duygular ve bilişler gibi iç olayları kontrol edebilme ve düzenleyebilme becerisi olarak ifade edilmektedir. Öğrenilmiş güçlülük, bireyin duygu ve düşüncelerini etkilemekte ve karar verme, problem çözme gibi birçok temel tutum ve davranışlarını da şekillendirmektedir (Rosenbaum, 1990). Karar verme stilleri, bir öğrenme sürecinin ürünüdür ve ebeveynler bu öğrenme sürecinde önemli rol oynamaktadır (Eldeleklioğlu, 1996). Bireyin aile atmosferi ve anne babanın karar verme stilleri çocuğun karar verme stillerini şekillendirir (Yavuzer, 2003). Aile, bireyin ilk toplumsal çevresi olması nedeni ile bireyin yetişmesinde ve davranışlarının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bundan dolayı bireylerin davranış repertuarlarının ailelerin onlara nasıl bir yaklaşım sergilediğine bağlı olarak şekillendiği düşünülmektedir. Bu yaklaşımlar anne baba tutumları başlığı altında incelenmektedir (Yavuzer, 2003). Kuzgun ve Bacanlı (2005) ile Eldeleklioğlu (1996) anne baba tutumlarını; demokratik, otoriter ve koruyucu olmak üzere üç boyutta ele almaktadır. Demokratik anne baba tutumunda, anne babalar çocuklara karşı ortak bir tutum sergiler. Burada aile içinde belirlenen kurallara sadece çocuklar değil anne babalar da uyar ve rol model olurlar. Otoriter anne baba tutumunda ise anne babalar, çocuklarının gelişim düzeylerini, bireysel özelliklerini ve ihtiyaçlarını dikkate almazlar. Bu aile ortamında anne babalar katı ve dogmatik düşüncelere sahiptirler. Bu yüzden de çocuklarından kendi isteklerini tartışmasız bir şekilde yerine getirmelerini isterler. Son olarak koruyucu anne baba tutumunda ise çocukların gelişim dönemleri ve görevleri itibari ile kendilerinin yapmaları gereken pek çok şeyi anne babaları yapar, bu durum önemli öğrenme yollarından birisi olan deneyimle öğrenme fırsatından çocukları mahrum bırakmaktadır. Bu yüzden bu çocuklar büyüyünce sorumluluklarını taşıyamayan ve riskli durumların üstesinden gelemeyen bağımlı bireyler haline gelmektedir (Kulaksızoğlu, 2011; Kuzgun ve Bacanlı, 2005; Şirin, 2019). Anne baba tutumları ayrıca çocuğun ileriki yaşamında stresli yaşam olaylarına nasıl tepki göstereceği ve bu durumlarda nasıl bir davranış repertuarına sahip olacağını da şekillendirmektedir. Gelişen bu davranış repertuarları da yetişkinlik döneminde bireyin öğrenilmiş güçlülük düzeyini belirlemektedir (Erden ve Ümmet, 2014). Bireyler öğrenilmiş güçlülükle ilgili becerileri, sosyalleşme süreci içerisinde küçük yaşlardan itibaren aile ve çevre ile etkileşimleri sonucunda öğrenmektedirler (Evli ve Şimşek, 2018).

Alanyazına bakıldığında anne baba tutumları ile karar verme stilleri (Eldeleklioğlu, 1996; Öztürk vd., 2011), karar verme stilleri ile öğrenilmiş güçlülük (Atsızelti vd., 2017; Deniz, 2004; Ertural, 2019; Salo ve Alwood, 2011; Uygur, 2018) ve anne baba tutumları ile öğrenilmiş güçlülük (Coşkun, 2008; Çimen ve Tatar, 2019; Erden ve Ümmet, 2014; Hamarta vd., 2010) arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Ancak karar verme davranışı karmaşık ve birçok farklı faktörün etkileşimi ile açıklanabilecek bir yapı olduğundan,

yapılan çalışmaların bu yapıyı etkileyen değişkenleri dolaylı ilişkiler açısından inceleme noktasında yeterli olmadığı görülmektedir. Karar verme stilleri karmaşık ve çok değişkenli bir öğrenme sürecinin sonucunda geliştiğinden, karar verme stillerinin doğasını doğru anlamak için değişkenler arasındaki doğrudan ilişkilerle birlikte aracı ilişkilerin de incelenmesi gerekmektedir. Aracı değişken veya değişkenler, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiye dair nasıl ve neden sorularına cevap veren değişkenlerdir (Frazier vd.,2004). Anne baba tutumları, karar verme stilleri ve öğrenilmiş güçlülük ile ilgili yapılan ilişkisel çalışmalardan elde edilen veriler ve kuramsal bilgilerden hareketle, anne baba tutumlarının karar verme stillerini hem doğrudan hem de öğrenilmiş güçlülük üzerinden yordayabileceği düşünülmektedir. Bu çıkarımlar doğrultusunda bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin algılanan anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki ilişkide öğrenilmiş güçlülüğün aracı rolünün incelenmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda, bireylerin konu ile ilgili görüş ve algılarının belirlenmesinin elde edilecek nicel sonuçların daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülerek katılımcıların görüşlerinin değerlendirilmesi de amaçlanmıştır. Bütün bu hususlar çerçevesinde karar verme davranışına ilişkin alanyazına önemli bir katkı sunulması hedeflenmektedir. Yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Algılanan anne baba tutumları, karar verme stilleri ve öğrenilmiş güçlülük arasında anlamlı ilişki bulunmakta mıdır?
2. Algılanan anne baba tutumları, karar verme stillerini anlamlı olarak yordamakta mıdır?
3. Algılanan anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki ilişkide öğrenilmiş güçlülüğün aracı rolü bulunmakta mıdır?
4. Öğrencilerin karar verirken kullandıkları yollara ilişkin değerlendirmeleri nelerdir?
5. Öğrencilerin karar verme yollarını etkileyen faktörlere ilişkin değerlendirmeleri nelerdir?
6. Öğrencilerin karar verme yollarının hayatlarına etkileri ile ilgili değerlendirmeleri nelerdir?
7. Öğrencilerin karar verme yollarına ilişkin değerlendirmeleri, karar verme stilleriyle ilgili yordayıcı ve ilişkisel bulguları açıklamada nasıl yardımcı olmaktadır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırma, karma yöntem araştırmalarından açılımcı sıralı karma desen ile yürütülmüştür. Bu desende araştırmacı nicel bir aşamanın ardından nitel bir aşama yürütmektedir. Bu yaklaşımın temel gerekçesi; nicel bulguların araştırma sorularına genel bir anlayış sağlaması, nitel bulguların ise katılımcıların görüşlerini derinlemesine analiz ederek nicel sonuçların daha iyi anlaşılmasını sağlamasıdır (Creswell ve Clark, 2011/2020). Araştırmanın nicel boyutunda üniversite öğrencilerinin karar verme stillerinin çeşitli değişkenlerle doğrudan ve dolaylı ilişkileri korelasyonel araştırmalardan çok faktörlü karmaşık yordayıcı korelasyonel desen kullanılarak tespit edilmiştir. Doğrudan ve dolaylı ilişkileri test etmeye yönelik yapılan çalışmalar çok faktörlü karmaşık yordayıcı korelasyonel desende yürütülmektedir (Büyüköztürk vd., 2017). Bu kapsamda anne baba tutumu alt boyutları (otoriter, demokratik ve koruyucu) ve karar verme özsaygısı ile karar verme stilleri alt boyutları (dikkatli, kaçınan, erteleyici, panik karar verme stilleri) arasındaki ilişkilerde öğrenilmiş güçlülüğün aracı rolü basit aracı değişken modeli ile test edilmiştir. Aracılık testleri, yordayıcı değişkenlerin sonuç değişkenleri ile doğrudan ilişkileri ve yordayıcı değişkenlerin, aracı değişken üzerinden, sonuç değişkenleri üzerindeki dolaylı ilişkilerinin incelenmesine dayanmaktadır (Gürbüz, 2019; Hayes, 2013). Araştırmanın nitel kısmında ise nicel verileri daha iyi anlamlandırmak için nitel görüşmeler yoluyla veri toplanmıştır. Toplanan nitel veriler fenomenolojik yaklaşıma göre analiz edilmiştir. Fenomenolojik yaklaşımda, bireyin bizzat deneyimlediği olgulara ilişkin

yorumlarına yakından bakarak konuya ilişkin temalar ve örüntülerin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Creswell, 2013/2015; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

2.2. Araştırmanın çalışma grubu

Bu çalışmada üniversite öğrencileri arasından seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yolu ile farklı üniversitelerden (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Uşak Üniversitesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi) 2021-2022 eğitim öğretim yılında veriler toplanmıştır. Bu örnekleme yönteminde araştırmacı ulaşılabilir olan katılımcılardan başlayarak örneklemini oluşturmaya çalışır (Büyüköztürk vd., 2017). Bu çerçevede ulaşılabilen 534 katılımcının demografik özelliklerine bakıldığında, %80,7'si kadın, %19,3'ü erkektir. Öğrencilerin %22,7'si 1. sınıfta, %28,8'i 2. sınıfta, %25,1'i 3. sınıfta, %20,6'sı 4. sınıfta ve 2,8'i diğer sınıflarda öğrenim görmektedir. Öğrencilerin % 63,1'i eğitim fakülteleri, % 30,1'i meslek yüksekokulları, % 3,4'ü tıp fakültesi ve yine % 3,4'ü fen edebiyat fakülteleri bünyesindeki bölümlerde eğitimlerine devam etmektedir. Öğrencilerin bölüm tercih nedenlerine bakıldığında % 89,1'i kendi tercihleri olduğu, % 6,2'si ailelerinin tercihi olduğu ve % 4,7'si de ekonomik faktörlerin bölüm tercihlerini belirlediğini ifade etmektedir. Bu çalışmanın nitel boyutunda amaçlı örneklemenin bir türü olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi ile araştırmacı önceden belirlenmiş birtakım ölçütleri karşılayan bireylerden örneklemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Karar verme stilleri ölçeği ile elde edilen verilerin değerlendirilmesi aşamasında verilerin toplandığı grup için öncelikle ölçeğin her alt boyutunda aritmetik ortalama değerleri hesaplanmıştır. Bu kapsamda karar verme özsaygısı ve dikkatli karar verme stili puanları ortalamasının altında, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stili puanları ortalamasının üstünde olan bireylerin karar verme davranışları açısından risk taşıdıkları varsayılmıştır. Bu alt boyutlarda belirlenen kriterlerden herhangi birisine giren öğrencilerden gönüllü olan 12 öğrenci ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Nitel bir çalışmada anlamlı sonuçların elde edilebilmesi için 5- 25 arası katılımcının görüşlerine yer verilmesi yeterlidir (Creswell, 2013/2015).

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin karar verme stillerini belirlemek amacıyla "Melbourne Karar Verme Stilleri Ölçeği I-II (MKVÖ I-II)", algılanan anne baba tutumlarını belirlemek amacıyla "Anne Baba Tutum Ölçeği" ve öğrenilmiş güçlülük düzeylerini belirlemek amacıyla "Rosenbaum Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği (RÖGÖ)" kullanılmıştır. Bu ölçme araçlarının yanı sıra, öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan "Kişisel Bilgi Formu" aracılığı ile elde edilmiştir. Ayrıca nitel görüşmeler yapmak için araştırmacılar tarafından hazırlanan "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır. Belirlenen ölçekler için, geliştiren/uyarlayan kişilerden izinler alınmıştır. Ölçekler, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Türkiye'deki farklı üniversitelerde eğitimlerine devam eden öğrencilere çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Toplamda 534 öğrenci Google Formlar aracılığı ile kendilerine ulaşan ölçekleri eksiksiz bir şekilde doldurmuştur.

Melbourne karar verme stilleri ölçeği (MKVÖ I-II)

Melbourne Karar Verme Stilleri Ölçeği, Mann ve diğerleri (1998) tarafından bireylerin karar verme stillerini ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışmaları Deniz (2004) tarafından yapılmıştır. MKVÖ I-II iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım karar vermede özsaygıyı ölçmektedir. Ölçeğin bu kısmı tek faktör altında 3'lü Likert tipi (puanlama kategorileri 0: Doğru Değil, 1: Bazen Doğru ve 2: Doğru şeklindedir) puanlanan 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınacak en yüksek puan 12'dir. Ölçeğin 22 maddeden oluşan II. kısmı ise karar verme stillerini ölçmektedir. Bu kısımda tek faktör altında 3'lü Likert tipi (puanlama kategorileri 0: Doğru Değil, 1: Bazen Doğru ve 2: Doğru şeklindedir) puanlanan 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin, dikkatli karar verme stili, kaçınan karar verme stili, erteleyici karar verme stili ve panik karar verme stili olmak üzere dört alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin tüm alt boyutlarında Cronbach Alpha (α) güvenilirlik katsayısı ,65 ve ,85 arasında değişmektedir (Deniz, 2004). Mevcut çalışmada yapılan güvenilirlik ve geçerlilik analizleri neticesinde ise McDonald's Omega (ω) güvenilirlik katsayıları karar verme özsaygısı için ,70, dikkatli karar verme stili için ,74, panik karar verme

stili için ,70, erteleyici karar verme stili için ,71 ve kaçınan karar verme stili için ,71 olarak hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda ölçeğe ait Barlett küresellik testi sonucu anlamlı, KMO değeri ,87, açıklanan toplam varyans ise %37 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin 5 faktörlü yapısını doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan birinci düzey faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indekslerinin ($X^2/sd=2,64$, CFI=,86, GFI=,89, AGFI=,87, RMSEA=,05) kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğu tespit edilmiştir (Kline, 2011).

Anne-baba tutumu ölçeği

Araştırmada öğrencilerin algılanan anne-baba tutumlarını belirlemek için Kuzgun (1972, akt. Kuzgun ve Bacanlı, 2005) tarafından geliştirilen ve daha sonra Eldeleklioğlu (1996) tarafından revizyonu yapılan Anne-Baba Tutumu Ölçeği kullanılmıştır. Anne-Baba Tutum Ölçeği toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin demokratik, koruyucu ve otoriter anne-baba tutumu olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekteki her madde için cevaplar 1 ile 5 arasında (puanlama kategorileri 1: Hiç Uygun Değil ve 5: Tamamen Uygun aralığındadır) derecelendirilmiştir. Ölçeğin yapılan güvenirlik analizleri neticesinde Cronbach Alpha (α) katsayıları demokratik tutum için ,89, koruyucu tutum için ,82 ve otoriter tutum için ,78 olarak hesaplanmıştır (Kuzgun ve Bacanlı, 2005). Mevcut çalışmada yapılan güvenirlik ve geçerlilik analizleri neticesinde McDonald's Omega (ω) güvenirlik katsayıları demokratik tutum için ,95, koruyucu tutum için ,89 ve otoriter tutum için ,88 olarak hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda ölçeğe ait Barlett küresellik testi sonucu anlamlı, KMO değeri ,95, açıklanan toplam varyans ise %54,60 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin 3 faktörlü yapısını doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan birinci düzey faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indekslerinin ($X^2/sd=2,95$, CFI=,87, GFI=,85, AGFI=,87, RMSEA=,07) kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğu tespit edilmiştir (Kline, 2011)

Rosenbaum öğrenilmiş güçlülük ölçeği (RÖGÖ)

Rosenbaum (1990) tarafından geliştirilen Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği, Dağ (1991) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Toplam 36 ifadeden oluşan RÖGÖ, 5'li Likert tipidir (puanlama kategorileri 1: Hiç Tanımlamıyor ve 5: Çok İyi Tanımlıyor aralığındadır). RÖGÖ ile ilgili daha önce yapılan güvenirlik çalışmaları kapsamında test tekrar test güvenirlik katsayısı ,86, Cronbach Alpha (α) katsayısı da ,82 olarak bildirilmiştir. Ölçeğin geçerliliğini test etmek için ise, ölçüt bağıntılı geçerlik ve yapı geçerliği yöntemleri kullanılmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerlilikte, Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği ile yapılan korelasyon analizi neticesinde -.29 değeri bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla uygulanan Temel Bileşenler Analizi sonucunda ise toplam varyansın % 58,2'sini açıklayan 12 faktör elde edilmiştir. Ölçek 12 alt boyuttan oluşmasına rağmen çalışmalarda toplam puanın esas alınması önerilmektedir (Dağ, 1991). Mevcut çalışmada ölçeğe ilişkin yapılan güvenirlik analizi neticesinde ise McDonald's Omega (ω) güvenirlik katsayısı ,87 olarak hesaplanmıştır. Araştırma da yapılan açımlayıcı faktör analizi neticesinde 7 faktör altında, ölçeğe ait Barlett küresellik testi sonucu anlamlı, KMO değeri ,87, açıklanan toplam varyans ise %51,80 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin 7 faktörlü yapısını doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan birinci düzey faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indekslerinin ($X^2/sd=2,98$, CFI=,86, GFI=,83, AGFI=,86, RMSEA=,07) kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğu tespit edilmiştir (Kline, 2011). Ancak bu çalışmada alt faktörler kullanılmamış ve alanyazın dikkate alınarak ölçeğin toplam puanı dikkate alınmıştır (Bilgili ve Tekin, 2019; Dağ, 1991; Yürür ve Keser, 2010)

Kişisel bilgi formu

Öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi, fakülte, bölüm ve bölüm tercih nedenlerine ilişkin yanıtlarını almak için araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Araştırmanın nitel boyutuna katılan öğrencilerin karar verme yollarına ilişkin değerlendirmelerini belirlemeye yönelik araştırma sorularını içeren bir formdur. Bu formda öğrencilere, karar vermede nasıl bir yol izledikleri, bu karar verme yolunu nelerin etkilediği ve karar verme yollarının hayatlarına etkileri ile ilgili sorular sorulmuştur. Bu sorular karar verme stilleri ile ilgili yapılan alanyazın incelemesi neticesinde geliştirilmiş ve nitel çalışmalar konusunda psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışmaları olan iki araştırmacıya gönderilerek uzman görüşü alınmıştır. Bu süreç sonucunda görüşme formuna son hali verilmiştir.

2.4. Verilerin analizi

Araştırmada, nicel verilerin analizinde SPSS 24.0 ve AMOS 24.0 programları kullanılmıştır. Verilerin analizinde öncelikle ölçeklerden elde edilen puanların betimsel istatistiklerine bakılmış, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri hesaplanarak bu değerlerin -1 ile +1 aralığında yer aldığı belirlenmiştir. Bu sonuç verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2017). Bu doğrultuda nicel veri analizlerinde parametrik istatistik teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin yapı geçerliliklerini sınamak için AFA (açımlayıcı faktör analizi) ve DFA (doğrulayıcı faktör analizi) kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenirlik çalışmaları için yapılan analizlerde McDonald's Omega (ω) güvenirlik katsayılarına bakılmıştır. Yapısal güvenirliği (construct reliability) ölçmede McDonald's Omega (ω) katsayıları Cronbach Alpha (α) katsayılarından daha sağlıklı sonuçlar vermektedir (Yurdugül, 2006). Değişkenler arası ilişkilerde yapılan korelasyon analizinde, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı dikkate alınmıştır. Ardından anne baba tutumlarının karar verme özsaygısı ve karar verme stilleri alt boyutları ile ilişkisi ve bu ilişkide öğrenilmiş güçlülüğün aracı rolünü belirlemek amacıyla Hayes'in (2013) geliştirdiği SPSS tabanlı PROCESS makronun 4. Modeli kullanılmıştır. Dolaylı ilişkilerin anlamlılığı basit aracı değişken modeliyle incelenmiş ve ilişkilerin anlamlılığını test etmek için Bootstrap (5000 kişilik) yöntemi kullanılmıştır. Bootstrap yöntemi bir güven aralığı oluşturarak ilişkinin anlamlılık düzeyini belirlemek için kullanılmaktadır (Gürbüz, 2019; Hayes, 2013). Araştırmanın nitel verileri ZOOM programı üzerinden, katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak birebir yapılan çevrimiçi görüşmeler neticesinde toplanmıştır. Bu görüşmeler öğrencilerin izinleri dâhilinde kayıt altına alınmıştır. Bu ses ve görüntü kayıtları, araştırmacı tarafından deşifre edilmiştir. Elde edilen deşifre dosyaları daha çok tümdengelim yöntemi ile daha önce hazırlanan bir kod listesi baz alınarak iki araştırmacı tarafından eş zamanlı olarak kodlamaya tabi tutulmuştur. Temaları belirlemede araştırma ile ilgili güçlü bir teorik alt yapı olduğu düşünüldüğünde araştırma soruları dikkate alınarak bir kod haritası belirlenebilir ve kodlama yapılırken bu kod haritası dışında ortaya çıkan kodlarda eklenerek kategoriler ve temalar oluşturulabilir (Braun ve Clarke, 2012). Elde edilen kodlar daha sonra karşılaştırılıp ortak bir kod haritası hazırlanmış ve bu kod haritasından kategoriler, benzer kategorilerden de temalar elde edilmiştir. Nihayetinde de nicel verilerin nitel veriler ile ilişkisini ortaya çıkarmak için her iki veri grubu bütünleştirilmiştir. Bu kapsamda veri bütünleştirme yöntemlerinden biri olan sonuçların ardışıklı sunulduğu ortak gösterim tercih edilmiştir (Creswell, 2013/2015).

2.5. Araştırmanın geçerliliği ve güvenirliği

Araştırmanın geçerliliği ve güvenirliği kapsamında süreç boyunca bazı hususlar dikkate alınmıştır. Öncelikle araştırma verilerinin parametrik test koşullarını sağladığı görülerek araştırma sorularına en doğru yanıtları verebilecek analiz yöntemleri uzman görüşüne başvurularak kullanılmıştır. Araştırmada nitel veriler, nicel veriler baz alınarak seçilen bireylerle yapılan görüşmeler neticesinde toplanmıştır. Bu açıdan farklı veri kaynaklarının kullanılması verilerin inandırıcılığı açısından önemli bir adım olarak görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmanın nitel aşamasında, geçerlilik ve güvenirlik adına

inandırıcılık, aktarılabilirlik, teyit edilebilirlik ve tutarlılık kriterleri temel alınmıştır (Creswell, 2013/2015; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çerçevede araştırmacı uzman görüşü ile şekillendirdiği bir görüşme formu ile verileri çevrimiçi ZOOM programı vasıtası ile toplamış ve görüşmelere ait ses ve görüntü dosyalarını da katılımcıların izni dahilinde kayıt altına almıştır. Daha sonra her katılımcıya ait görüşmeler eksiksiz bir şekilde Microsoft Word programına aktarılmıştır. Bu verilerin analizini hem araştırmacı hem de nitel veri analizinde deneyimli bir uzman yapmıştır. Her iki analiz sonuçları karşılaştırılmış ve yapılan analizin güvenilirliği hesaplanmıştır. Bu kapsamda kodlayıcılar arası güvenilirlik Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik hesaplama formülü ($\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Uzlaşma Sayısı}}{\text{Uzlaşma} + \text{Uzlaşmama Sayısı}} \times 100$) ile hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arasında benzerliğin %70 ve üzeri olması yapılan kodlamaların güvenilir olduğunu göstermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmacılar arasında kodlayıcı güvenilirliği % 82 olarak hesaplanmıştır. Daha sonra araştırmacılar tarafından bu kodlamalar bütünleştirilerek ortak bir kod listesi elde edilmiştir. Bu kodlardaki ortak noktalar belirlenerek kategoriler, bu kategoriler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar da göz önünde bulundurularak temalar oluşturulmuştur. Bu temalar doğrudan alıntılarla desteklenerek ve akıcı bir dil kullanılarak raporlaştırılmıştır.

2.6. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 25.03.2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2021/05-20

3. BULGULAR

3.1. Ölçek puanlarına ilişkin varsayımların test edilmesi

Araştırma sorularına cevap bulmada yapılacak analizleri belirlemek için öncelikle tüm verilere ilişkin normallik analizlerinin yapılması ve verilerin çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 kritik değerlerini karşılaması durumunda parametrik testlerin kullanılması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2017). Bu kapsamda araştırmada kullanılan ölçek ve alt boyutlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Ölçek Puanlarına İlişkin Çarpıklık/Basıklık Değerleri

Değişkenler	Madde Sayısı	N	Çarpıklık Değeri	Basıklık Değeri
Karar verme öz saygısı	6	534	-,52	-,34
Dikkatli karar verme stili	6	534	-,89	-,29
Panik karar verme stili	5	534	,32	-,43
Erteleyici karar verme stili	5	534	,34	-,55
Kaçıngan karar verme stili	6	534	,42	-,47
Öğrenilmiş güçlülük	36	534	-,05	-,22
Demokratik anne baba tutumu	15	534	-,65	-,33
Otoriter anne baba tutumu	15	534	,62	-,42
Koruyucu anne baba tutumu	10	534	,37	-,51

Tablo 1'e göre, tüm ölçek ve alt boyutlarına ait çarpıklık ve basıklık değerleri -1 ile +1 aralığında olduğundan verilerin normal dağıldığı kabul edilmiş ve araştırma sorularına cevap bulmak için parametrik testlerin kullanılabilmesi sonucuna ulaşılmıştır. Aracı değişken analizi regresyon temelli bir analiz olduğu için, bu analiz yapılmadan önce çoklu regresyon analizi varsayımlarının karşılanması gerekmektedir. Bu çerçevede, verilerin normal dağılımı ile beraber değişkenler arası otokorelasyon ve çoklu bağlantı durumları incelenmiş ve gerekli varsayımların karşılandığı görülmüştür. Değişkenler arasında korelasyon değerlerinin ($r=,90$ ve üzeri) ve varyans şişkinlik değerlerinin (VIF-Variance Inflation Factor) 10'dan yüksek olması durumunda çoklu bağlantı problemi ortaya çıkmaktadır (Çokluk vd., 2012; Field, 2012; Pallant, 2020). Yapılan analizlerde değişkenler arasındaki en yüksek ilişkinin $,72$ ($p<,01$), ve varyans şişkinlik değerinin de, VIF: 2,33 olduğu görülmüştür. Ayrıca değişkenler arası otokorelasyon durumu için Durbin-Watson analizi yapılmış ve 2,15 olarak bulunmuştur. Bu değer beklenen ($1,5<DW<2,5$) değer aralığında yer aldığı görülmüştür (Kalaycı, 2010). Bu çerçevede veriler arasında otokorelasyon ve çoklu bağlantı problemi olmadığı görülmüştür.

3.2. Nicel bulgular

Çalışmada ilk olarak öğrencilerin "Algılanan anne baba tutumları, karar verme stilleri ve öğrenilmiş güçlülük düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunmakta mıdır?" sorusuna cevap aranmıştır. Bu kapsamda yapılan korelasyon analizi neticesinde elde edilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

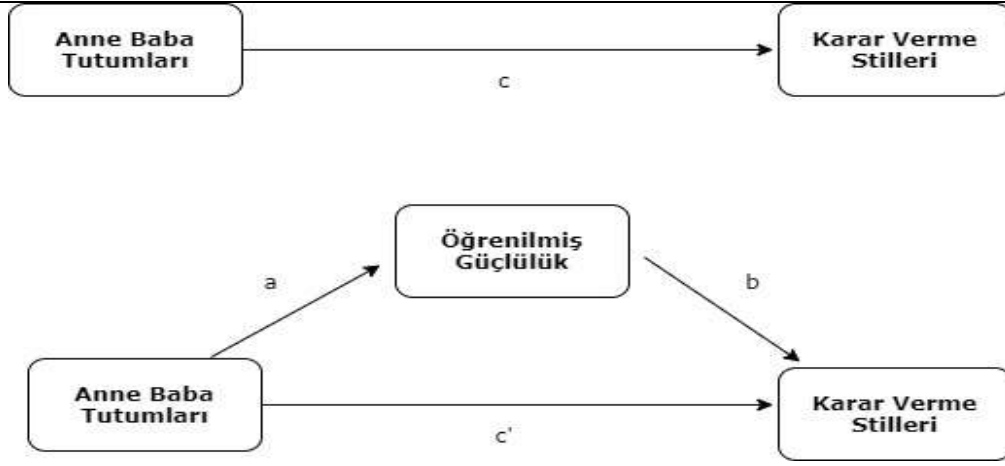
Korelasyon Analizi Neticesinde Elde Edilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	PKVS	DKVS	EKVS	KKVS	Ö.G.	DABT	OABT	KABT
1. KVÖS	-,51**	,29**	-,42**	-,48**	,45**	,24**	-,42**	-,16**
2. PKVS	1	-,44**	,62**	,51**	-,36**	-,20**	,22**	,24**
3. DKVS		1	-,13**	-,19**	,41**	,11**	-,07	-,02
4. EKVS			1	,50**	-,40**	-,21**	,21**	,21**
5. KKVS				1	-,35**	-,13**	,19**	,24**
6. ÖG					1	,27**	-,22**	-,17**
7. DABT						1	-,66**	-,34**
8. OABT							1	,72**
9. KABT								1

N: 534; **p < .01

KVÖS: Karar Verme Özsaygısı; PKVS: Panik Karar Verme Stili; DKVS: Dikkatli Karar Verme Stili; EKVS: Erteleyici Karar Verme Stili; KKVS: Kaçınan Karar Verme Stili; ÖG: Öğrenilmiş Güçlülük; DABT: Demokratik Anne Baba Tutumu; OABT: Otoriter Anne Baba Tutumu; KABT: Koruyucu Anne Baba Tutumu

Tablo 2’de yer alan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları incelendiğinde, karar verme özsaygısı, erteleyici, panik ve kaçınan karar verme stilleri ile demokratik, otoriter ve koruyucu anne baba tutumları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ($p < ,01$). Dikkatli karar verme stili ile demokratik anne baba tutumu arasında ($r = ,11$; $p < ,01$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki varken, dikkatli karar verme stili ile otoriter ($r = -,07$; $p > ,01$) ve koruyucu ($r = -,02$; $p > ,01$) anne baba tutumları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığı görülmektedir. Tablo 2 incelendiğinde, öğrenilmiş güçlülük puanları ile demokratik, otoriter ve koruyucu anne baba tutumları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ($p < ,01$). Yine tablo 2’de görüldüğü gibi karar verme özsaygısı, dikkatli, erteleyici, panik ve kaçınan karar verme stilleri ile öğrenilmiş güçlülük puanları arasında da anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ($p < ,01$). Araştırmada değişkenler arasındaki anlamlı ilişkiler, oluşturulan aracı hipotez için bir ön koşul olmamasına rağmen bu hipotezin doğruluğuna ilişkin birer delil niteliğindedir (Hayes, 2013). Aracılık testi, bağımsız değişkenin hem doğrudan bağımlı değişken ile ilişkisi hem de aracı değişken üzerinden dolaylı ilişkisinin incelenmesine dayalı bir istatistiksel işlemdir (Gürbüz, 2019; Hayes, 2013). Bu kapsamda Araştırmanın “Algılanan anne baba tutumları, karar verme stillerini anlamlı olarak yordamakta mıdır?” ve “Algılanan anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki ilişkide öğrenilmiş güçlülüğün aracı rolü bulunmakta mıdır?” sorularına cevap bulmak için anne baba tutumları ve karar verme stilleri arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkiler basit aracı değişken modeli ile test edilmiştir (Hayes, 2013). Bu analizden elde edilen sonuçlar Tablo 3’te ve buna ilişkin oluşturulan ana model Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Araştırmanın ana modeli.

Tablo 3.

Basit Aracı Değişken Analizi Sonuçları

BsD	AD	BD	BsD -AD (a)	AD -BD (b)	BsD - BD (c')	Dolaylı Etki (a*b)	%95 BCa GA Dolaylı Etki	Toplam Etki (c)	Modelin Toplam Etkisi (R ²)
OABT	ÖG	KVÖS	-,12*	,30*	-,04*	-,03*	-,053, -,021	-,07*	,04*
		DKVS	-,12*	,41*	-,006	-,09*	-,049, -,019	-,02	,006
		PKVS	-,12*	-,33*	,07*	,04*	,022, ,061	,11*	,05*
		KKVS	-,12*	-,26*	,05*	,03*	,007, ,018	,8*	,04*
		EKVS	-,12*	-,36*	,07*	,04*	,025, ,063	,11*	,05*
DABT	ÖG	KVÖS	,13*	,29*	,04*	,04*	,025, ,053	,08*	,06*
		DKVS	,13*	,27*	,002	,035*	,024, ,048	,03*	,01*
		PKVS	,13*	-,33*	-,04*	-,05*	-,064, -,025	-,09*	,04*
		KKVS	,13*	-,27*	-,02	-,03*	-,051, -,022	-,05*	,02*
		EKVS	,13*	-,35*	-,05*	-,05*	-,065, -,029	-,10*	,05*
KABT	ÖG	KVÖS	-,10*	,27*	-,03*	-,03*	-,052, -,014	-,06*	,03*
		DKVS	-,10*	,27*	,01	-,02*	-,046, -,012	-,01	,00
		PKVS	-,10*	-,32*	,11*	,03*	,014, ,057	,14*	,06*
		KKVS	-,10*	-,25*	,09*	,02*	,011, ,043	,11*	,06*
		EKVS	-,10*	-,36*	,09*	,03*	,016, ,060	,12*	,05*

*p < .05

BsD: Bağımsız Değişken, AD: Aracı Değişken, BD: Bağımlı Değişken, BCa GA: Güven Aralığı, OABT: Otoriter Anne Baba Tutumu, DABT: Demokratik Anne Baba Tutumu, KABT: Koruyucu Anne Baba Tutumu, ÖG: Öğrenilmiş Güçlülük, KVÖS: Karar Verme Özsaygısı, DKVS: Dikkatli Karar Verme Stili, PKVS: Panik Karar Verme Stili, KKVS: Kaçınan Karar Verme Stili, EKVS: Erteleyici Karar Verme Stili.

Bu işlemin ilk ayağında “Algılanan anne baba tutumları, karar verme stillerini anlamlı olarak yordamakta mıdır?” sorusunun cevabı aranmıştır. Bu kapsamda öncelikle anne baba tutumları alt boyutlarının (otoriter, koruyucu ve demokratik) karar verme özsaygısı ve karar verme stilleri (dikkatli, erteleyici, panik ve kaçınan) üzerindeki toplam etkileri (c yolu) incelenmiştir. Burada hesaplanan toplam etki (c) anne baba tutumlarının karar verme özsaygısı ve karar verme stilleri üzerindeki doğrudan etkileri (c') ile dolaylı etkilerinin (a*b) toplamından elde edilmektedir. Anne baba tutumlarının dolaylı etkisi (a*b) ise, anne baba tutumlarının öğrenilmiş güçlülük üzerindeki etkisi (a) ve öğrenilmiş güçlülüğün karar verme özsaygısı ile karar verme stilleri üzerindeki etkisine (b) bağlı olarak hesaplanmıştır (Hayes, 2013). Bu çerçevede Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerin algıladıkları otoriter anne baba tutumu; karar verme özsaygısını ($\beta=-0,07, p<,05$), panik karar verme stilini ($\beta=0,11, p<,05$), erteleyici karar verme stilini ($\beta=0,11, p<,05$) ve kaçınan karar verme stilini ($\beta=0,08, p<,05$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutumu; karar verme özsaygısını ($\beta=0,08, p<,05$), dikkatli karar verme stilini ($\beta=0,03, p<,05$), panik karar verme stilini ($\beta=-0,09, p<,05$), erteleyici karar verme stilini ($\beta=-0,10, p<,05$) ve kaçınan karar verme stilini ($\beta=-0,05, p<,05$) anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Son olarak öğrencilerin algıladıkları koruyucu anne baba tutumu; karar verme özsaygısını ($\beta=-0,06, p<,05$), panik karar verme stilini ($\beta=0,14, p<,05$), erteleyici karar verme stilini ($\beta=0,12, p<,05$) ve kaçınan karar verme stilini ($\beta=0,11, p<,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Tablo 3 incelendiğinde, otoriter anne baba tutumu ile dikkatli karar verme stili arasında ($\beta=-,02, p>,05$) ve koruyucu anne baba tutumu ile dikkatli karar verme stili arasında ($\beta=-,01, p>,05$) anlamlı bir ilişki görülmemektedir. Buna göre anne baba tutumlarının karar verme özsaygısı ve karar verme stillerini kısmen yordadığı söylenebilir.

Bu çalışmada, aracı değişkenin, yordayıcı ve sonuç değişkenleri arasında hangi güven aralıklarında anlamlı bir aracılık ilişkisi kurduğu Bootstrap (5000) yöntemi ile belirlenmiştir. Bootstrap, “%95 BCa GA” değerlerinin sıfır içermiyor olması aracı değişkenin yordayıcı ve sonuç değişkenleri arasında anlamlı bir aracılık ilişkisi kurduğunu göstermektedir (Preacher ve Hayes, 2008). Bu kapsamda “Algılanan anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki ilişkide öğrenilmiş güçlülüğün aracı rolü bulunmakta mıdır?” sorusuna cevap bulmak için yapılan basit aracı değişken modeli analizi sonuçları tablo 3'te yer almaktadır. Tablo 3 incelendiğinde; otoriter anne baba tutumunun öğrenilmiş güçlülük aracılığıyla, karar verme özsaygısını ($\beta=-0,03, BCa GA [-,053, -,021]$), dikkatli ($\beta=-0,09, BCa GA [-,049, -,019]$), panik ($\beta=0,04, BCa GA [,022, ,061]$), erteleyici ($\beta=0,04, BCaGA [,025, ,063]$) ve kaçınan ($\beta=0,03, BCa GA [,007, ,018]$) karar verme stillerini belirleyen güven aralığında istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Demokratik anne baba tutumunun öğrenilmiş güçlülük aracılığıyla, karar verme özsaygısını ($\beta=0,04, BCa GA [,025, ,053]$), dikkatli ($\beta=0,03, BCa GA [,024, ,048]$), panik ($\beta=-0,04, BCa GA [-,064, -,025]$), erteleyici ($\beta=-0,05, BCa GA [-,065, -,029]$) ve kaçınan ($\beta=-0,03, BCa GA [-,051, -,022]$) karar verme stillerini anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, koruyucu anne baba tutumunun öğrenilmiş güçlülük aracılığıyla karar verme özsaygısını ($\beta=-0,03, BCa GA [-,052, -,014]$), dikkatli ($\beta=-0,02, BCa GA [-,046, -,012]$), panik ($\beta=0,03, BCa GA [-,052, -,014]$), erteleyici ($\beta=0,03, BCa GA [,016, ,060]$) ve kaçınan ($\beta=0,02, BCa GA [,011, ,043]$) karar verme stillerini anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle, anne baba tutumlarının öğrenilmiş güçlülük aracılığıyla karar verme özsaygısı ve karar verme stillerini anlamlı şekilde yordadığı söylenebilir.

3.3. Nitel bulgular

Araştırmada “Öğrencilerin karar verirken kullandıkları yollara ilişkin değerlendirmeleri nelerdir?” , “Öğrencilerin karar verme yollarını etkileyen etmenlere ilişkin değerlendirmeleri nelerdir?” ve “Öğrencilerin karar verme yollarının hayatlarına etkilerine ilişkin değerlendirmeleri nelerdir?” sorularını yanıtlamak için öğrencilerle yapılan görüşme verileri içerik analizine tabi tutulmuş ve bu analiz sonucunda tüm soruları kapsayacak bir ana tema ve soruların her birisine cevap verebilecek alt temalar belirlenmiştir. Öğrencilerin görüşme sorularına yönelik ifadeleri “Öğrencilerin Mevcut Durumları” teması altında

toplantıdır. "Karar Verirken İzlenen Yol", "İzlenen Yolu Etkileyen Etmenler" ve "İzlenen Yolun Hayata Etkileri" alt temalarına ait içerik analizlerinde ortaya çıkan kodlar ve katılımcılardan alınan ifadeler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

Öğrencilerin Karar Verme Stilleri ile İlgili Mevcut Durumları

Ana Tema	Alt Temalar	Kodlar	Öğrencilerin İfadeleri
Öğrencilerin Mevcut Durumları	Öğrencilerin karar verirken izledikleri yollar	Gerçekçi	K1:"Karar verirken gerçekçi olmaya çalışıyorum, yaşımınla orantılı, hayatımla, şartlarımla orantılı olarak doğru kararlar aldığımı düşünüyorum" K 11:"Seçenekleri tartıp kendim için en gerçekçi sonuca ulaşabileceğim ve benim için doğru olduğunu düşündüğüm kararları alıyorum "
		Anlık	K2:"Karar verirken anlık hislerime dayanarak karar veriyorum" K5:"Bir şeyle ilgili hemen karar veriyorum "
		Kararsız	K3:"Karar verirken her yönüyle değerlendirmeye çalışıyorum, bu yüzden çok kararsız biriyim" K4:"Ne kadar çok insana danıştıkça o kadar fikir ortaya çıkıyor ve kararsızlığım daha fazla artmış oluyor "
		Bağımlı	K4:"Tek başıma karar vermek de zorlanan bir insanım" K8:"Karar verirken arkadaşlarımla ailemin onayı önem arz ediyor, sanırım biraz onaya gerek duyuyorum, onay alınca daha mutlu oluyorum" K12:"Karar verirken başkalarına danışıp öyle kararlarımı alıyorum"
	Öğrencilerin karar verirken izledikleri yolların nedenleri	Mantıklı	K6:"Aldığım kararların ileride karşıma çıkacağını bildiğim için düşünerek mantıklı kararlar almaya çalışıyorum" K9:"Sonuçları düşünerek, daha akılcı ve mantıklı kararlar alıyorum" K10:"Duygularım değil de, mantığımla kararlar alıyorum"
		Çocukluk deneyimleri	K2:"Çocukken yoksun bırakıldığım şeyler dürtüsel karar vermeme neden oluyor" K7:"Ben karar verme yolumu çocukluğa bağlıyorum, çocukken karar aldığımızda ailenin sert çıkışları oldu, bu da hep onaylanma ihtiyacı doğurdu, karar alırken hata yapmamak için "
		Kişilik özellikleri	K3:"Kararlarımı alırken kişiliğime uyup uymadığıma bakar öyle karar verilirim" K5:"Çok sabırsız bir insanım, her şeyin bir anda olup bitmesini istiyorum, buda kararlarımı olumsuz etkiliyor"
		Diğer insanların düşünceleri	K3:"Kararlarımı alırken dış etkenler, toplum buna ne der, dışarıdan alacağım tepkiye bakıyorum" K7:"Kararlarımın sonucunda insanların ne düşüneceği benim kararlarımı etkiliyor"
		Başkalarının deneyimleri	K4:"Benden daha deneyimli bir kişinin fikrini almak kararlarımın daha iyi olacağını düşündürüyor" K12:"Bir konuda karar alacaksam o konuda deneyimli bir kişiye danışırım"
		Öğrencilerin karar verirken izledikleri yolların hayatlarına etkileri	Hata Etkisi
Plansızlık	K2:"Anlık karar aldığım için hayatım çok plansız programsız geçiyor" K3:"Aşırı kararsız birisiyim bu yüzden aldığım kararlardan sonradan pişmanlık duyuyorum"		
Pişmanlık	K 9:"Duygusal kararlar aldığım için bu bana hep zarar verdi"		
Tatminsizlik	K5:"Aldığım kararlar beni tatmin etmiyor" K6:"Kararlarım çoğu zaman istediğim sonuçları vermiyor" K10:"Aldığım kararların sonuçları beni memnun etmiyor"		

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların görüşleri doğrultusunda karar verme stilleri ile ilgili mevcut durumlarının üç alt başlık halinde kategorileştirildiği görülmektedir. Bu alt başlıklar; "Öğrencilerin karar verirken izledikleri yollar", "Öğrencilerin karar verirken izledikleri yolların nedenleri" ve "Öğrencilerin

karar verirken izledikleri yolların hayatlarına etkileri” olarak sıralanmıştır. Bu alt başlıklar, öğrencilerle yapılan görüşme dokümanlarının içerik analizine tabi tutulması neticesinde belirlenen kodlarla şekillenmiştir. Bu kapsamda öğrencilerin karar verirken izledikleri yollar alt teması: gerçekçi, mantıklı, anlık, kararsız ve bağımlı kodlamaları neticesinde oluşturulmuştur. Öğrencilerin karar verirken izledikleri yolların nedenleri alt teması: çocukluk deneyimleri, kişilik özellikleri, diğer insanların düşünceleri ve başkalarının deneyimleri kodlamaları neticesinde oluşmuştur. Son olarak öğrencilerin karar verirken izledikleri yolların hayatlarına etkileri alt teması: hata etkisi, plansızlık, pişmanlık ve tatminsizlik kodlamaları neticesinde oluşmuştur.

3.4. Nicel ve nitel bulguların bütünleştirilmesi

Bu araştırmada, “Öğrencilerin karar verme yollarına ilişkin değerlendirmeleri, karar verme stilleriyle ilgili yordayıcı ve ilişkisel bulguları açıklamada nasıl yardımcı olmaktadır?” sorusunu cevaplamak için nicel bulguların nitel bulgularla bütünleştirilmesi gerekmektedir. Bunun için araştırmanın yordayıcı ve ilişkisel bulguları ile görüşmelerde ortaya çıkan bulgular önce ayrı olarak karşılaştırılmış, ardından karşılaştırılan bu bulgular bütünleştirilmiştir. Bu işleme dair bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5.

Nicel ve Nitel Bulguların Bütünleştirilmesi

Nicel Bulgular	Nitel Bulgular
1. Öğrencilerin karar verme stilleri ölçeğinin alt boyut puanları, anne baba tutumu ölçeğinin alt boyut puanları ile öğrenilmiş güçlülük ölçeği puanları arasında kısmen anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.	Nitel görüşmeler neticesinde öğrencilerin karar verirken izledikleri yollar: gerçekçi, mantıklı, anlık, kararsız ve bağımlı olarak sıralanabilir. Bu yolların şekillenmesinde ise çocukluk deneyimleri, kişilik özellikleri, diğer insanların düşünceleri ve başkalarının deneyimlerinin etkili olduğu katılımcıların görüşlerinden anlaşılmaktadır.
2. Öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumları, karar verme özsaygısı ile karar verme stillerinin kısmi ölçüde anlamlı birer yordayıcısıdır.	Katılımcıların izledikleri yollar hayatlarına bazen hatalı sonuçlar, bazen plansızlık bazen de pişmanlık ve tatminsizlik gibi sonuçlar getirmektedir.
3. Öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumları ile karar verme özsaygısı ve karar verme stilleri arasındaki ilişkide öğrenilmiş güçlülüğün aracı etkisi vardır.	

Bütünleştirme: Öğrencilerin karar verme yolları incelendiğinde, nicel aşamada belirlenen karar verme stillerinin görüşme verilerinden elde edilen karar verme yolları ile benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Dikkatli karar verme stili, görüşmelerde ortaya çıkan gerçekçi ve mantıklı karar verme stili ile benzer nitelikler taşımaktadır. Erteleyici karar verme stilinde bireyler genel anlamda karar verirken tercihler arasında yoğun kararsızlıklar yaşamaktadırlar. Panik karar verme stiline sahip bireyler genel olarak anlık kararlar verirler. Kaçınan karar verme stiline sahip bireyler ise genel olarak karar verirken başkalarına bağımlıdırlar. Bu anlamda alanyazında belirlenen karar verme stillerinin mevcut çalışma grubu ile yapılan nitel görüşme verileri ile de desteklendiği söylenebilir. Yordayıcı ve ilişkisel bulgular incelendiğinde genel olarak anne baba tutumlarının karar verme özsaygısı ve karar verme stilleri üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Görüşme verileri incelendiğinde de karar verme yollarına neden olan temel faktörlerden birisinin çocukluk yaşantıları olduğu, dolayısı ile çocuğun yaşantılarının merkezi olan ailenin etkisinin nitel verilerle de desteklendiği görülmektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki ilişki ve bu ilişkide öğrenilmiş güçlülüğün aracı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre anne baba tutumları, karar verme stilleri ve öğrenilmiş güçlülük değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu, anne baba tutumlarının karar verme stillerini kısmen yordadığı ve anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki ilişkide öğrenilmiş güçlülüğün aracı rolü olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu çerçevede anne baba tutumu alt boyutlarının hem doğrudan hem de öğrenilmiş güçlülük üzerinden karar verme stillerini açıkladığı ifade edilebilir. Aynı zamanda, öğrencilerin nicel aşamada belirlenen karar verme stillerinin, görüşme verileri ile elde edilen karar verme yollarıyla benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Görüşme verileri incelendiğinde, karar verme yollarına neden olan temel faktörlerden birisinin çocukluk yaşantıları olduğu, dolayısıyla çocuğun yaşantılarının merkezi olan ailenin karar verme stilleri üzerindeki etkisinin nitel verilerle de desteklendiği görülmektedir. Çalışmada ortaya çıkan anne baba tutumları, karar verme stilleri ve öğrenilmiş güçlülük değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler alanyazınla uyumludur. Daha önce yapılan çalışmalarda da anne baba tutumları ile karar verme stilleri (Eldeleklioğlu, 1996; Öztürk vd., 2011; Wasarhelyi vd., 2019; Wolf ve Crockett, 2011), karar verme stilleri ile öğrenilmiş güçlülük (Atsızelti vd., 2017; Deniz, 2004; Ertural, 2019; Salo ve Alwood, 2011; Uygur, 2018) ve anne baba tutumları ile öğrenilmiş güçlülük (Coşkun, 2008; Çimen ve Tatar, 2019; Erden ve Ümmet, 2014; Hamarta vd., 2010) arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Anne baba tutumları, öğrenilmiş güçlülük ve karar verme stilleri değişkenleri arasındaki doğrudan ilişkilerin bu çalışmada da alanyazında olduğu gibi anlamlı sonuçlar göstermesi, bu değişkenler arasındaki daha karmaşık ve dolaylı ilişkilerin incelenmesi için ön koşullardan birisinin sağlandığını göstermektedir (Frazier vd., 2004).

Araştırma sonuçlarına göre, algılanan anne baba tutumlarının öğrencilerin karar verme özsaygısı ve karar verme stillerinin önemli belirleyicileri olduğu görülmüştür. Yapılan görüşme verileri de bu bulguları desteklemekte ve açıklamaktadır. Çalışmada demokratik anne baba tutumunun öğrencilerin karar verme özsaygısı ve dikkatli karar verme stilini pozitif yönde yordadığı ayrıca algılanan demokratik anne baba tutumu yüksek olan öğrencilerin panik, erteleyici ve kaçınan karar verme stillerinin zayıf olduğu görülmektedir. Bu sonucun alanyazınla uyumlu olduğu söylenebilir (Eldeleklioğlu, 1996; Tatlıoğlu, 2014; Wolff ve Crockett, 2011). Demokratik anne baba tutumunun hâkim olduğu aile ortamında bireyin ailedeki karar mekanizmalarında daha aktif olması ve aldığı kararların desteklenmesi karar vermede özsaygı düzeyini de arttıran bir unsurdur. Böyle bir aile ortamında bireyler destekleyici aile atmosferinin etkisi ile küçük yaşlardan itibaren kendi kararlarını almakta, bu sayede de sağlıklı karar verme becerileri kazanmaktadırlar (Eldeleklioğlu, 1996; Öztürk vd., 2011; Taşdelen, 2002). Çalışmada algılanan otoriter anne baba tutumunun öğrencilerin karar verme özsaygısı düzeyleri üzerinde olumsuz yönde bir etkisi olduğu ayrıca otoriter anne baba tutumu algıları yüksek olan öğrencilerin panik, erteleyici ve kaçınan karar verme stillerinin güçlü olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmada otoriter anne baba tutumunun öğrencilerin dikkatli karar verme stili üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı da görülmektedir. Bu açıdan bulguların alanyazınla uyumlu olduğu söylenebilir (Hamarta vd., 2010; Öztürk vd., 2011). Otoriter anne baba tutumu, bireyin aile ortamında baskı hissetmesine ve özsaygısının yeterince gelişmemesine neden olmaktadır. Böyle bir ortamda ebeveynler çocuklarının gelişimsel düzeylerini ve isteklerini dikkate almadan onlardan kendi istekleri doğrultusunda davranışlar sergilemelerini talep etmektedirler (Hamarta vd., 2010). Otoriter anne baba tutumu ortamında büyüyen birey, yetişkin yaşamında herhangi bir durumla ilgili girişimde bulunma cesaretini, yaşadığı suçluluk ve korku duyguları nedeniyle kolaylıkla gösteremez ve karar verme durumlarında seçenekleri değerlendirme ve seçim yapmada güçlük yaşar. Ayrıca dıştan denetimli bir ortamda büyüdükleri için bu bireyler çoğunlukla kendi gereksinimlerini arka planda tutmakta ve kendi yaşamları için almaları gereken kritik kararlarda zorlanmaktadırlar (Wolff ve Crockett, 2011). Çalışmada algılanan koruyucu anne baba tutumunun öğrencilerin karar verme özsaygısı üzerinde olumsuz yönde bir etkisi olduğu ayrıca koruyucu anne baba ortamında büyüyen öğrencilerin panik, erteleyici ve kaçınan karar verme stillerinin güçlü olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmada otoriter anne baba tutumunda olduğu gibi, koruyucu anne baba tutumunun da öğrencilerin dikkatli karar

verme stili üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı görülmektedir. Koruyucu anne baba tutumunun hâkim olduğu aile ortamında bireyin girişimciliği, özerkliği ve cesareti teşvik edilmediği için karar verme süreçlerinde tercihleri doğru değerlendirme ve doğru kararlar verebilme noktasında birey kendisine güvenmemektedir. Bu da karar alma durumlarında stresle baş edememesine ve karar almaktan kaçınmasına, ani kararlar almasına ya da kararlarını sürekli ertelemesine neden olmaktadır (Tatlıoğlu, 2014). Koruyucu anne baba tutumunda ebeveynler çocuklarını ailenin karar verme süreçlerinden uzak tutmaktadırlar. Bu durum karar verme süreçlerine dahil olmadığı için bireyin karar verme becerilerini edinmemesine neden olmaktadır. Çünkü karar verme becerisi kazanmak doğru bir öğrenme sürecinin ürünüdür ve bireyin kritik dönemlerde bu süreci sağlıklı bir şekilde geçirmesi gerekmektedir (Öztürk vd., 2011; Taşdelen, 2002).

Araştırmada, anne baba tutumları ile karar verme stilleri arasındaki ilişkide öğrenilmiş güçlülüğün aracı rolünün olduğu saptanmıştır. Bu çerçevede anne baba tutumlarının hem doğrudan hem de öğrenilmiş güçlülük aracılığıyla karar verme stillerini yordadığı söylenebilir. Alanyazında bu üç değişken arasındaki ilişkileri birlikte inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak bu değişkenlerin kendi aralarındaki ikili ilişkilerin incelendiği çalışma bulgularının, çalışmada elde edilen tam aracılık ilişkisini desteklediği görülmektedir (Atsızelti vd., 2017; Coşkun, 2008; Eldeleklioğlu, 1996; Erden ve Ümmet, 2014; Ertural, 2019; Öztürk vd., 2011; Tatlıoğlu, 2014; Taşdelen, 2002). Bireyin başa çıkma dinamikleri aile tutumu ile şekillenmektedir. Özellikle stres ve kaygı yaratan durumlarla bireyin nasıl baş edeceğini ailenin tutumu ve dinamikleri belirlemektedir (Coşkun, 2008). Aile ortamında söz hakkı verilen, gelişim dönemine uygun sorumluluklar yüklenen, girişimciliği teşvik edilen bireyler, karşılaştıkları problemleri çözme, duygularını kontrol edebilme ve stresli durumlar karşısında doğru tepkiler verebilme noktasında daha geniş bir davranış repertuarına sahiptirler (Öztürk vd., 2011; Özyürek ve Özkan, 2015). Bireyin aile ortamında birçok süreçte söz hakkı bulunması ve kendini ifade edebilmesi aile içi karar alma süreçlerinde kendisine söz hakkı tanınmasının yolunu açmaktadır (Şirin, 2019). Ayrıca aile ortamında olumlu bir benlik saygısı kazanan bireyler, stresli durumlar karşısında, öz kontrol duyguları daha yüksek olduğu için karar alma süreçlerini daha sağlıklı bir şekilde yürütebilmektedirler (Çimen ve Tatar, 2019). Nihayetinde aile ortamında tutum ve davranışları belirtildiği gibi şekillenen bireylerin problem çözme ve öz kontrol becerileri güçlenmekte ve karar alma süreçlerinde bu bireyler daha dikkatli ve nitelikli bir yol izlemektedirler (Eldeleklioğlu, 1996; Taşdelen, 2002). İnsan davranışları çoğunlukla karmaşık ve etkileşime dayalı süreçler neticesinde biçimlenmektedir. Neden sonuç ilişkileri karmaşıktır. Bir davranışın oluşması sürecinde farklı etkenler rol alabilmekte ve gelişen her davranış da bireyde başka davranışların filizlenmesine sebep olmaktadır (Frazier vd., 2004; Heppner vd., 1999/2008). Anne baba tutumları bireyin ileriki yaşamında sahip olması gereken davranış repertuarları ve becerilerinin şekillenmesinde bu açıdan önemli bir rol oynamaktadırlar. Özellikle demokratik anne baba tutumunun olduğu bir aile ortamında bireyin girişimciliği ve özerkliği teşvik edilmektedir (Şirin, 2019). Bu tutumun olduğu aile ortamında bireyin kendini rahat bir şekilde ifade edebilmesi ve gelişim dönemlerinin gerekliliği olan deneyimleri yaşaması, stresle baş etme becerileri edinmesine, özgüven ve öz yeterlilik geliştirmesine vesile olmaktadır. Bu durumda bireyin problemlerini çözme ve sağlıklı karar alabilme becerisi edinmesine zemin hazırladığı düşünülmektedir (Taşdelen, 2001; Uygur, 2018).

Sonuç olarak, olumlu aile tutumları ve neticesinde bireylerin edindikleri beceriler ve davranış kalıpları karar verme stilleri ve karar verme özsaygısı üzerinde olumlu etkiler bırakmaktadır. Bu kapsamda ailelerin sağlıklı tutumlar geliştirmeleri için her eğitim kademesinde; sağlıklı ebeveyn tutumları ve aile içi iletişim ile ilgili aile eğitimleri düzenlenmesi gerekmektedir. Yine her eğitim kademesinde bireylerin stres yönetimi, problem çözme ve karar verme becerileri ile ilgili eğitimler, grup çalışmaları ve psikolojik danışmanlık hizmetleri almaları, bireylerin bu konulardaki gelişimlerini hızlandıracaktır. Araştırmacıların ise farklı eğitim kademeleri ve gruplarda, anne baba tutumları, öğrenilmiş güçlülük ve karar verme ile ilgili çalışmalar yapması ve elde edilen verilerin uygulamalara aktarılması adına daha çok deneysel çalışmalar

üzerinde durmaları psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri açısından hem araştırma hem de uygulamaya önemli katkılar sunacaktır. Araştırma belirtilen katkılara ek olarak bazı sınırlılıklar da taşımaktadır. Bu çalışmada, verilerin Covid-19 sürecinde ortaya çıkan kısıtlamalardan dolayı uygun örnekleme yolu ile belirlenen katılımcılardan toplanmasının, araştırma bulgularının genellenebilirliği açısından önemli bir sınırlılık oluşturduğu düşünülmektedir. Çalışmada katılımcıların üniversite öğrencilerinden oluşması da bulguların toplumun başka kesimlerine genellenebilmesi adına bir sınırlılık teşkil etmektedir. Son olarak, 2019 yılında ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkileyen Covid-19 pandemi koşullarının çalışmaya katılan öğrencilerin yaşam koşullarını etkilediği ve bu durumda ölçek maddelerine öğrencilerin verdikleri yanıtları etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Bu hususun çalışma bulgularının zamana bağlı olarak genellenebilirliği noktasında sınırlılık teşkil ettiği düşünülmektedir.

Kaynakça/Reference

- Atsizelti, P. Ş., Çavuşoğlu, P. F., Dindar, P. F., & Tatar, A. (2017). Karar verme stillerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyinin belirlenmesine etkisinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 48, 191-205. <https://doi.org/10.16992/ASOS.12389>
- Avşaroğlu, S., & Ömer, Ü. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 85-100.
- Bilgili, H., & Tekin, E. (2019). Örgütsel stres, örgütsel bağlılık ve öğrenilmiş güçlülük ilişkisi üzerine bir araştırma. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 2165-2200.
- Braun, V., & Clarke, V. (2012). Thematic analysis. İçinde APA handbook of research methods in psychology, Vol 2: Research designs: Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological (ss. 57-71). *American Psychological Association*. <https://doi.org/10.1037/13620-004>.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cliniciu, A. I. (2013). Adaptation and stress for the first year university students. *Procedia-social and behavioral sciences*, 78, 718-722. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.04.382>
- Coşkun, Y. (2008). Ortaöğretim öğrencilerinin aile içi ilişkilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeylerini yordama gücü. *İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(16), 43-6.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri*. (çev. S. B. Demir). Siyasal Kitabevi. (Orijinal çalışma 2013 yılında yayımlandı.)
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2020). *Karma yöntem araştırmaları*. (çev. Y. Dede & S. B. Demir). Anı Yayıncılık. (Orijinal çalışma 2011 yılında yayımlandı.)
- Çimen, S., & Tatar, A. (2019). Gençlerde duygusal özerklik kazanımında benlik saygısı ve karar verme stillerinin etkilerinin belirlenmesi. *Humanistic Perspective*, 1(1), 56-70.
- Çokluk, Ö., Güçlü, Ş. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve Lirsol uygulamaları*. Pegem Akademi.
- Dağ, İ. (1991). Rosenbaum öğrenilmiş güçlülük ölçeğinin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(4), 269-274.
- Deniz, M. (2004). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eurasian Journal of Educational Research*, (15), 23-35.
- Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki* [Doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Erden, S., & Ümmet, D. (2014). Examination of high school students' learned resourcefulness: a review of gender, parental attitudes, and values. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6 (1), 72-82. <https://doi.org/10.15345/iojes.2014.01.008>
- Ertural, H. (2019). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygısının ve karar verme stillerinin üst biliş ve öğrenilmiş güçlülüğe göre incelenmesi* [Yüksek Lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Evli, M., & Şimşek, N. (2018). Stresle Baş etmede geliştirilebilir bir boyut: Öğrenilmiş güçlülük. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 8(4), 377-380. <https://doi.org/10.16899/gopctd.415035>
- Ferrari, J. R., & Dovidio, J. F. (2000). Examining behavioral processes in indecision: Decisional procrastination and decision-making style. *Journal of Research in Personality*, 34 (1), 127-137. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1999.2247>
- Field, A. (2012). *Discovering Statistic Using SPSS*. Sage Publications Inc.

- Frazier, P. A., Tix, A. P., & Barron, K. E. (2004). Testing moderator and mediator effects in counseling psychology research. *Journal of Counseling Psychology*, 51(1), 115-134. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.51.1.115>
- Garipağaçoğlu, B. Ç. & Güloğlu, B. (2015). Öğretmen adaylarının öz liderlik becerilerinin yordayıcısı olarak öğrenilmiş güçlülük ve denetim odağı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 147-161. DOI: 10.17240/aibuefd.2015.15.2-5000161317
- Gürbüz, S. (2019). *Sosyal bilimlerde aracı, düzenleyici ve durumsal etki analizleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Hamarta, E., Baltacı, Ö., Ömer, Ü., & Demirbaş, E. (2010). Lise öğrencilerinin utançlıklarının algılanan anne tutumları ve problem çözme yaklaşımları açısından incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21 (21), 73-82. <https://doi.org/10.21560/spcd.89130>
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. The Guildford Press.
- Heppner, P. P., Wampold, B. E., & Kivlighan, D. M. (2008). *Psikolojik danışmada araştırma yöntemleri* (çev. D. M. Siyez). Mentis. (Orijinal çalışma 1999 yılında yayımlandı.)
- Julia, M., & Veni, B. (2012). An analysis of the factors affecting students' adjustment at a university in Zimbabwe. *International Education Studies*, 5(6), 244-251. <http://dx.doi.org/10.5539/ies.v5n6p244>
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Kuzgun, Y., & Bacanlı, F. (2005). *Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçekler*. Nobel Yayın Dağıtım
- Mann, L., Radford, M., Burnett, P., Ford, S., Bond, M., Leung, K., Nakamura, H., Vaughan, G., & Yang, K.S. (1998). Cross-cultural differences in self-reported decision-making style and confidence. *International Journal of Psychology*, 33, 325-335. <https://doi.org/10.1080/002075998400213>
- Miles, M., & Huberman, A. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Öztürk, N., Kutlu, M., & Atlı, A. (2011). Anne baba tutumlarının ergenlerin karar verme stratejilerine etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (İNÜJFE)*, 12 (2), 45-64.
- Özyürek, A., & Özkan, İ. (2015). Ergenlerin okula yönelik öfke düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 280-296.
- Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003117452>
- Preacher, J. K., & Hayes, F. A. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891. <https://doi.org/10.3758/brm.40.3.879>
- Rosenbaum, M. (1990). *The role of learned resourcefulness in the self-control of health behavior*. Springer.
- Sagone, E., & Indiana, M. L. (2021). Are decision-making styles, locus of control, and average grades in exam scores correlated with procrastination in university students? *Education Sciences*, 11(6), 300. <https://doi.org/10.3390/educsci11060300>
- Salo, I., & Alwood, M. (2011). Decision-making styles, stress and gender among investigators. *Policing*, 34 (1), 97-119. <https://doi.org/10.1037/a0027420>
- Sandor, S. (2018). Sağlıklı kişilerde ergenlikten yaşlılığa karar verme davranışı ve yürütücü işlevlerle olan ilişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 21(3), 290-300. <https://doi.org/10.5505/kpd.2018.28291>
- Scott, S. G., & Bruce, R. A. (1995). Decision-making style: The development and assessment of a new measure. *Educational and psychological measurement*, 55(5), 818-831. <https://doi.org/10.1177/0013164495055005017>
- Şirin, S (2019). *Yetişkin çocuklar bebeklikten ergenliğe çocuk yetiştirme kılavuzu*. Doğan Kitap
- Taşdelen, A. (2001). Öğretmen adaylarının bazı psiko-sosyal değişkenlere göre karar verme stilleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10), 40-52.
- Taşdelen, A. (2002) *Öğretmen adaylarının farklı psikososyal değişkenlere göre karar verme stilleri* [Doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

- Tathloğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (1), 150-170. <https://doi.org/10.16992/ASOS.46>
- Thunholm, P. (2004). Decision-making style: habit, style or both?. *Personality and individual differences*, 36 (4), 931-944.
- Uygur, S. S. (2018). Lise öğrencilerinde problem çözme becerilerinin akılcı olmayan inanç düzeyi ve karar verme stillerine göre yordanması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 1014-1026. <https://doi.org/10.17755/esosder.340642>
- Wasarhelyi, J. N., John, B., Long, B., & Lovas, G. S. (2019). The effects of parent attachment and parenting styles on decision-making in college students [Susquehanna University]. *Journal of Student Research*. <https://doi.org/10.47611/jsr.vi.639>
- Wolff, J. M., & Crockett, L. J. (2011). The role of deliberative decision making, parenting, and friends in adolescent risk behaviors. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(12), 1607-1622. <https://doi.org/10.1007/s10964-011-9644-8>
- Yavuzer, H. (2003). *Yaygın anne-baba tutumları: ana baba okulu*. Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi
- Yurdugül, H. (2006). Paralel, eşdeğer ve konjenerik ölçmelerde güvenilirlik katsayılarının karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 15-37.
- Yürür, S., & Keser, A. (2010). Öğrenilmiş güçlülük: Öğretmenler üzerinde bir uygulama. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 1(1), 59-70.

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

During adolescence and young adulthood, individuals are supposed to be able to make healthy decisions in order to develop a healthy identity. During university life, which takes place in these life stages, students move away from their families and take over all life responsibilities, which can sometimes lead to problems related to healthy decision-making (Sagone & Indiana, 2021). The most prominent form of decision-making behavior observed in individuals is decision-making styles (Thunholm, 2004). Decision-making styles, which are developed and shaped by family environment, environmental and internal factors, serve as a filter for the available information in decision-making and existing alternative situations (Scott & Bruce, 1995). When the literature is reviewed, it is seen that different decision-making styles are emphasized. Mann et al. (1998) defined four decision-making styles as careful, avoidant, procrastinator and panic as a result of their studies conducted in different cultures and especially on university students (Mann et al., 1998). An important factor affecting the decision-making process is also decision-making self-esteem (Deniz, 2004). Decision-making styles in individuals are shaped by the influence of some factors over time and gain a certain tendency (Ferrari & Dovidio, 2000).

It is seen that stress is an important factor in decision-making behavior; therefore, individuals with high coping skills with intense stressful situations are able to make the right decisions (Gripağaoğlu & Güloğlu, 2015). Based on this, individuals with high ability to cope with stress are defined as individuals with high levels of learned resilience. Learned resilience is defined as the ability to control and regulate internal events such as emotions and cognitions that determine an individual's behavior (Rosenbaum, 1990).

The attitude of the parents in the family environment shapes the decision-making styles of the child (Yavuzer, 2003). Parental attitudes also shape how the child will react to stressful life events in his/her future life and what kind of behavioral repertoire he/she will have in these situations. These behavioral repertoires also determine the learned resilience level of the individual in adulthood (Erden & Ümme, 2014). When the literature is reviewed, it is seen that there are significant relationships between parental attitudes and decision-making styles (Eldeleklioğlu, 1996; Öztürk et al., 2011), decision-making styles and learned resilience (Atsızelti et al., 2017; Deniz, 2004; Ertural, 2019; Salo & Alwood, 2011; Uygur, 2018) and parental attitudes and learned resilience (Coşkun, 2008; Erden & Ümme, 2014; Hamarta et al, 2010). However, it is seen that the studies conducted are not sufficient to examine the variables affecting this structure in terms of indirect relationships because of the fact that decision-making behavior is a complex structure that can be explained by the interaction of many different factors. Accordingly, the current study aims to examine the mediating role of learned empowerment in the relationship between perceived parental attitudes and decision-making styles. Moreover, it was also aimed to evaluate the opinions of the participants, considering that determining the opinions and perceptions of individuals on the subject would contribute to a better understanding of the quantitative results to be obtained.

2. METHOD

This study was conducted with exploratory sequential mixed design from mixed method research. In the quantitative dimension of the study, the direct and indirect relationships of university students' decision-making styles with various variables were determined using a multifactorial complex predictive correlational design from correlational research (Büyüköztürk et al., 2017). In this context, the mediating role of learned empowerment in the relationships between the sub-dimensions of parental attitude (authoritarian, democratic and protective) and decision-making self-esteem and the sub-dimensions of decision-making styles (careful, avoidant, procrastinator, panic decision-making styles) was tested with the simple mediating variable model. In the qualitative part of the study, data were collected through qualitative interviews to make better sense of the quantitative data. Quantitative data were collected from

534 university students in the 2021-2022 academic year through convenient sampling from non-random sampling methods, and qualitative data were collected through interviews with 12 volunteer students.

In the study, "Melbourne Decision Making Styles Scale I-II (MKVÖ I-II)" was used to determine the decision making styles of university students, "Parental Attitude Scale" was used to determine their perceived parental attitudes and "Rosenbaum Learned Resilience Scale (RÖGÖ)" was used to determine their learned resilience levels. In addition to these measurement tools, socio-demographic characteristics of the students were obtained through the "Personal Information Form" prepared by the researchers. In addition, the "Semi-structured Interview Form" prepared by the researchers was used to conduct qualitative interviews. The quantitative data obtained were analyzed by descriptive analysis, EFA (exploratory factor analysis), CFA (confirmatory factor analysis), reliability analysis (McDonald's Omega (ω) reliability coefficient) and PROCESS macro (Model 4). Content analysis was used to analyze qualitative data.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

According to the findings obtained from this study, it was concluded that there were significant relationships between parental attitudes, decision-making styles and learned resilience variables, that parental attitudes partially predicted decision-making styles, and that learned resilience played a mediating role in the relationship between parental attitudes and decision-making styles. Moreover, it is seen that the decision-making styles of the students determined in the quantitative stage have similarities with the decision-making styles obtained from the interview data. When the interview data are examined, it is seen that one of the main factors that cause decision-making styles is childhood experiences, so the effect of the family, which is the center of the child's experiences, on decision-making styles is also supported by qualitative data. These results are consistent with the literature. In previous studies, it was observed that there were significant relationships between parental attitudes and decision-making styles (Eldeleklioğlu, 1996; Wasarhelyi et al., 2019; Wolf & Crockett, 2011), decision-making styles and learned empowerment (Atsızelti et al., 2017; Deniz, 2004; Salo & Alwood, 2011; Uygur, 2018) and parental attitudes and learned empowerment (Coşkun, 2008; Erden & Ümmet, 2014; Hamarta et al., 2010).

Based on the findings of the research, it is seen that positive family attitudes and the skills and behavioral patterns acquired by individuals, as a result, have positive effects on decision-making styles and decision-making self-esteem. In this context, family trainings on healthy parental attitudes and communication within the family should be organized at all levels of education so that families can develop healthy attitudes. In addition, the fact that individuals receive training, group work and psychological counseling services on stress management, problem solving and decision-making skills at every level of education will accelerate the development of individuals in these fields. Researchers are recommended to conduct studies on parental attitudes, learned resilience and decision-making in different educational levels and groups.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZİNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 25.03.2021

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2021/05-20

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazar 1: Araştırmaya katkı oranı %60'tır. Araştırmanın tasarlanması, veri toplama, veri analizi, raporlaştırma.

Yazar 2: Araştırmaya katkı oranı %40'tır. Araştırmanın tasarlanması, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları.

ÇATIŞMA BEYANI (CONFLICT OF INTEREST)

Araştırmacılar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.